

BUSØVELSE

FORMÅL

Formålet med øvelsen er en kort repetition af eller introduktion til de vigtigste begreber inden for adfærdsbiologien umiddelbart inden forløbet i ZOO. På denne måde kan man imødekomme transferproblematikken, hvor eleverne har svært ved at transformere viden fra deres daglige læringskontekst til eksterne læringsmiljøer.

Det har ingen betydning, hvis der er ord/begreber, som eleverne ikke er stødt på før, for de bliver bekendte med dem ved opsamlingen.

FORBEREDELSE

- Udskriv **Arbejdsark**. Du skal printe det samme antal øvelser, som det antal grupper du ønsker klassen delt op i.
- Udskriv **Lærervejledning**, så du kan støtte dig til **Fakta** undervejs.

INTRODUKTION LIGE INDEN TRANSPORTTUREN (5 MIN)

- Del klassen op i det ønskede antal grupper og udlevér **øvelse 1 eller 2**, så hver gruppe har én øvelse hver.
- Forklar eleverne, at de skal udføre en kort iagttagelsesøvelse om adfærd, med begreber fra adfærdsbiologien, som de skal dele med hinanden bagefter.

OPGAVE TIL ELEVERNE (15 MIN)

- Giv eleverne transporttiden til at lave øvelsen, eller hvis I skal langt 15 min.
- Mind dem om at være diskrete når de iagttager.

OPSAMLING (15 MIN)

- Du kan f.eks. vælge at samle op når I kommer frem i ZOO, inden undervisningen starter
- Lad de forskellige grupper fremlægge på skift. Eleverne skal forklare både deres faktaboks og resultatet af deres øvelse, når I når frem til Zoo.
- Saml til sidst op med en diskussion om følgende spørgsmål:

*Tror I at der findes spilleregler i dyrenes verden? (se **Fakta**)*

FAKTA

ADFÆRD OG INDLÆRING I ADFÆRDSBIOLOGIEN

FAKTABOKS A, *Adfærd*

Adfærd er en reaktion fremkaldt af en påvirkning

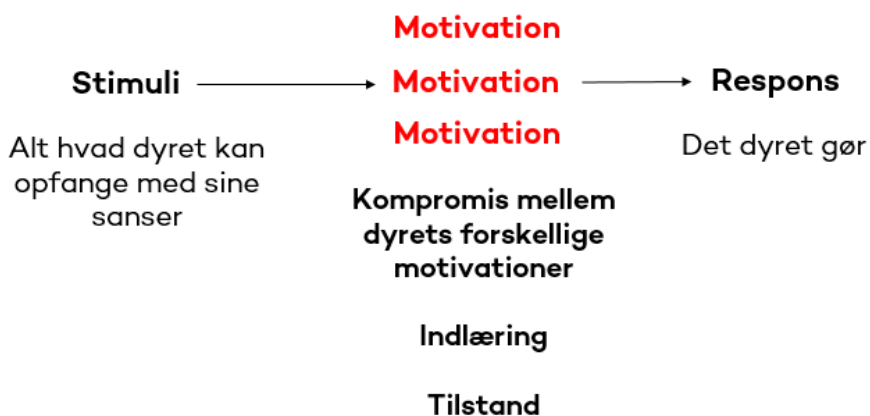
En påvirkning = de stimuli (alt det vi opfanger med vores sanser), som omgivelserne udsender.

Adfærd er med andre ord alt det vi foretager os, både bevidst og ubevidst (vores opførsel).

Uddybet forklaring på adfærd, som eleverne får i undervisningsforløbet;

Adfærd er en reaktion (respons) fremkaldt af en påvirkning (stimuli)

Adfærd er en reaktion fremkaldt af en påvirkning

Dyrets respons styres af dets indre motivationer (samlet udtryk for de processer i centralnervesystem, hormoner og kemiske forhold, som sker i dyrets indre). Responsen afgøres af kompromisser mellem dyrets forskellige motivationer, f.eks. mellem "æde"-motivationen og "trygheds"-motivation – behovet for at holde udvig efter rovdyr mens dyret æder vil ofte begrænse steder eller sammenhænge hvor dyret vil æde, da det er afgørende for at dets overlevelse.

Dyrets **tilstand** påvirker motivationerne. Et meget sultent dyr vil f.eks. have en tendens til at ignorere "trygheds"-motivationen.

Indlæring spiller også en rolle på motivationerne, da det er gennem indlæring at dyrets adfærd tilpasses til det miljø, som det lever i – det lærer f.eks. hvor der er gemmesteder og flugtveje og hvor det med tryghed kan æde.

MEDFØDT OG TILLÆRT ADFÆRD

Medfødt adfærd er alle de adfærdselementer, som er nedarvede hos det enkelte dyr. Nogle adfærdsmønstre er færdige fra fødslen/klækningen som f.eks. hakkeadfærd hos kyllinger. Andre typer finjusteres løbende gennem opvæksten som f.eks. jagtteknik, som i starten er kluntet men opøves gennem leg. Medfødt adfærd kan ligge skjult indtil dyret når en bestemt alder f.eks. seksuel adfærd som først udføres når dyret når en vis alder. De fleste medfødte typer adfærd vil blive forfinet gennem indlæring og størstedelen af alt adfærd er derfor en blanding af medfødt og tillært.

DISKUSSIONSPØRGSMÅL

Tror I at der findes spilleregler i dyrenes verden?

Svar: Al adfærd, der foregår hos sociale dyr (dyr, der lever i flokke), bliver reguleret af "spilleregler", der håndhæves af alfa'en i flokken gennem aggressiv adfærd.

Aggressiv adfærd bruges når et dominerende dyr skal holde ro og orden i sin flok. Hos nogle floklevende dyr resulterer kampene i etablering af en rangorden. I en rangorden dominerer nogle dyr over andre og opnår fordele (f.eks. ret til parring). Til gengæld mindskes antallet af aggressive interaktioner, hvilket er godt for resten af flokken.